

Still moving, zo heet het project dat de Oostenrijkse choreograaf Philipp Gehmacher creëerde op uitnodiging van Tanzquartier Wien (14 tot 21 maart). *Stillness* mag intussen een vertrouwd motief zijn, het debat over ‘conceptuele dans’ eindelijk uitgeraasd, daarmee is de kous voor Gehmacher blijkbaar niet af. Hedendaagse dans beslaat een breed spectrum aan esthetische, poëtische en ideologische posities, waarin de verschillen ertoe doen en om erkenning en toelichting vragen. En toch interesseert Gehmacher zich als choreograaf en curator vooral voor een bepaalde niche, zoals het programmablaadje duidelijk maakt: ‘De lichamen van de genodigde choreografen hebben de stilstand als beweging al lang verinnerlijkt, toch vermogen ze nog altijd en reeds opnieuw beweging als hun inhoud te begrijpen, misschien als de weerkerende *Sehnsucht*, presentie in beweging te vinden.’ Zijn project is dan ook als een statement te begrijpen: Gehmacher eist aandacht op voor wat zich als een hernieuwd, kritisch expressionisme laat omschrijven.

Afgezien van enkele voorstellingen, bestond de kern van *Still moving* uit de nieuw ontwikkelde reeks *walk + talk*, waarvoor Gehmacher naast zichzelf negen collega’s uitnodigde om hun bewegingstaal te demonstreren en er tegelijkertijd over te spreken. Het ging om illustere voorgangers van Gehmacher (Meg Stuart, Boris Charmatz), choreografen die in zijn werk hebben gedanst (Sioned Huws, Rémy Hérítier), geestesgenoten uit Wenen (Oleg Soulimenko, Milli Bitterli, Anne Juren) en elders (Antonia Baehr, Jeremy Wade). Voor de gelegenheid hadden Gehmacher en beeldend kunstenaar Alexander Schellow de grote bühne van Halle G uitgeteeld, zodat de tien choreografen er eveneens ‘naakt’, namelijk solo en zonder gordijnen, decor, accessoires of muziek, hun *walk + talk* konden brengen. Dat resulteerde in tien uiteenlopende proposities die het midden hielden tussen performance, improvisatie en *lecture-demonstration*, maar telkens met een sterke focus op bewegingstaal als basis van het choreografische denken.

Met het format *walk + talk* plaatst Gehmacher het *spreken*, en in het bijzonder de taal van het maken, tegenover de schone dans, waarin

dansers horen te zwijgen en geacht worden de moderne kennishierarchieën te onderschrijven.¹ Daarmee onderschrijft hij nog niet de idee van dans als alternatief kennismedium in enge zin, of de wetenschappelijke associaties opgeroepen door de *lecture-demonstration*, sinds Xavier Le Roy een veelgebruikt format in dans. Het *wandelen* heeft een vrijere vorm; het begeeft zich daarom nog niet meteen in de wereld, maar omarmt wel een ander authenticiteitsstreven, zoals ook het ‘naakte’ theater al aangeeft. Expressionisme, inderdaad: niet enkel hun werk staat op het spel, ook de makers zelf geven zich ergens bloot, of spelen minstens met die imaginaire horizon. Zich uitspreken houdt het risico in zich te verspreken of om misbegrepen te worden. Gehmacher: ‘*talk* staat voor de bewering, de bekendmaking of een *speaking out*, alsook voor de complexiteit van de eigen uitgesproken waarheden, die ons uitmaken, die wij belichamen, die in het uitspreken tegelijk aan betekenis kunnen winnen of inboeten.’ In die denktrant verwijst de taal van het maken dus onvermijdelijk naar de vraag wie wij zijn, naar de narrativiteit van het leven.

Naast een introductie in het werk en de werkwijze van tien makers, een reeks zelfportretten en een exploratie van een eigentijds expressionisme, is *walk + talk* als geheel uiteindelijk ook een portret van Philipp Gehmacher, door hem zelf en negen anderen. Niet enkel omdat het format, de ruimte en de thema’s zijn wereld en interesses weerspiegelen, maar ook omdat *walk + talk* tien omwegen aanreikt om aan te raken wat in Gehmachers eigen werk onbesproken blijft. De grenzen van het format zijn wat dat betreft al veelzeggend: je ziet hier de choreograaf als danser, terwijl samenwerkingsmodellen in deze auteursfictie haast geen aandacht krijgen. Maar er zijn ook de mogelijkheden: als toeschouwer krijg je een blik in de interne keuken, een inzicht in de praktische taal van het maken en exploreren. Een tocht, kriskras doorheen *walk + talk*, teneinde enkele van de aangehaalde kwesties verder open te plooiën.²

De hand als partituur

Hoe tegelijk dingen beleven en observeren, belichamen en uitdrukken? Die paradox levend houden, maakt deel uit van een eigentijds

expressionisme, en dat begint bij de hand. Antonia Baehr onderbrak geregeld haar uitzetting over het gebruik van *scores*, stond stil, rolde haar mouw op en ‘contemplerde’ haar hand. Wat aanvankelijk niet meer was dan een geschreven geheugensteuntje transformeerde plots in iets anders, het gebaar maakte haast achteloos een centraal thema in *walk + talk* duidelijk: de hand is een partituur. Handen laten zich gemakkelijk verbinden met alledaagse gebaren die het spreken begeleiden, gebaren met een even informele als herkenbare kwaliteit. Maar van zodra de hand een bewegingspartituur wordt, bevat ze de kiem van een bewegingsvocabularium en een heterogeen universum.

De hand lokt observatie uit, het is als het ware de plek waar het bekijken van het eigen lichaam aanvangt. Meg Stuart staarde naar haar hand en ging dieper in op die fascinatie, de vraag om beter te kijken en details te ontdekken. Observeren is afstand nemen van zichzelf, wat plots kan omslaan in een ervaring van dissociatie. Een losgeslagen ledemaat, van het lichaam afgesneden en op de dool: dat is Stuarts model voor een perspectief van buitenstaander op het eigen lichaam, voor een lichaam overgeleverd aan de wereld en aan vreemde energieën allerhande, voor het reizen doorheen vreemde lichamen en ruimtes, voor de vraag wiens lichaam eigenlijk aan het werk is, onder wiens blik, auteurschap en toe-eigening. De losgeslagen hand als model voor de schizofrenie van de choreograaf, die voortdurend schippert tussen belichaming en reflectie tijdens het dansen.

De hand is ook een model voor de bühne, blootgesteld aan de toeschouwersblik. In Gehmachers woorden: ‘How to negotiate between abstract gestures and gestures that kick into representation straight away, which is hard to avoid?’ Terwijl die vraag in zijn oeuvre leidt tot complexe beschouwingen over dominante culturele idealen die het zichtbare lichaam vormgeven, gaf hij daar in zijn *walk + talk* een kleinschaliger antwoord op, door zijn dans taal te bespreken. Hoe zichzelf als danser een houding geven in het kruisvuur van blikken? Eén van Gehmachers strategieën om beweging te creëren die een bewustzijn bevat van